Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің
«Тайынша агробизнес колледжі» КММ

Бекітемін
колледж директоры
_______ Д.Е. Гашетов
«31» 08 2021 ж.

«Тілді білу – өмір талабы» пәні бойынша оқу жұмыс бағдарламасы

Жаратылыстану-математика бағытты/

Оқыту нысаны: күндізгі негізгі орта білім беру негізінде

Жалпы сағат саны: 48

Әзірлеуші ___________ К.Х. Жунусова
(қолы) Т.А.Ә. (болған жағдайда)

Циклдік әдістемелік комиссиясының
отырысында қарастырылды/
Хаттама № 1 "31" 08 2021ж.
Төраға
_________ Касымова Г.Д
(қолы) Т.А.Ә.

Түсіндірме жазбасы

Жұмыс оқу бағдарламасы ҚР БҒМ 2021 жылғы 23 шілдедегі № 362 бұйрығымен бекітілген Техникалық және кәсіптік білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына және Қазақстан Республикасының 2020 жылғы жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларына сәйкес әзірленді.

Жұмыс бағдарламасы мамандықтарға арналған:

1) 1. **Мамандығы:** 1501000- «Ауыл шаруашылығы техникасына қызмет көрсету және жөндеу»

2. **Біліктілігі:** 150102 2- «Машиналар мен механизмдерді пайдалану және жөндеу шебері», 150104 2 «Ауыл шаруашылығы өндірісінің тракторшы машинисі»

2) 1. **Мамандығы**: 1504000- «Ферма шаруашылығы»

2. **Біліктілігі**: 150406 2 – «Ауыл шаруашылығы өндірісінің тракторшы машинисі», 150410 2 «Слесарь-жөндеуші», 150408 2 «Автокөлік жүргізушісі»

Мақсаты:

«Тілді білу – өмір талабы» пәнінің мақсаты- мемлекеттік тілде оқи,жаза білудің,ауызша сөйлеудің нормативтік талаптарын, оны практика жүзінде қолданудың негізгі ережелерін зерделеу.

Бәсекеге қабілетті мамандарды дайындауда «Тілді білу – өмір талабы » пәнінің Қазақстан Республикасының мемелкеттік тілі- қазақ тілін жетілдіруде және қазақ тілінің мәртебесін көтеруде тілге байланысты кейбір мәселелердің шешімін табуда маңызы зор.

Қазақ тілі еліміздегі қоғам өмірінде үлкен қызмет атқарады. Қазақ тілінің саяси, тарихи, құқықтық экономикалық өмірде де маңызы өте зор. Мемлекет, республика, қала, кәсіпорын, ұйым, мекеме тарихын жазғанда қазақ тілі ақпараттың табылмас қайнар көзі бола алады. Құжаттар фактілерді, оқиғаларды, қоғам өмірінің құбылыстарын дәлелдейтін айғақ қызметін де атқарады.

Білім алушылар меңгеруі тиіс базалық құзыреттіліктер

БҚ-Мемлекеттік тілді және шетел тілдерін меңгеру

Біледі: мемлекеттік ресми және шетел тілдерін еңбек мәдениетін және қызмет этикасын;

Меңгереді: коммерциялық серіктестердің қызметтік құжаттарын сөздікпен аударуды; қызметтік хаттарды мемлекеттік тілде құрастыруды;

Дағдыланады: Ақпараттық құжаттамалардың мағынасын мемлекеттік тілде ашуды;

Құзыретті: Жазбаша,ауызша сөйлуді талаптарға сәйкес мемлекеттік тілде жүргізуге.

Білім алушылар келесі кәсіптік құзыреттіліктерін меңгерулері тиіс:

- ***Ауызша, жазбаша қазақ тілінің –өкімдік құжаттау материалдарын жүргізу талаптарын;***

Біледі: Мемлекеттік тілде және оның мамандыққа байланысты лексикасын, фразеологиялық құрылымы, терминдерін; мемлекеттік тілдегі кеңселік және іскерлік іс қағаздарының құрылымын, деректемелерін; ақпараттық-анықтамалық және ұйымдық-өкімдік құжаттар түрлерін; мінездемені беру мақсаты мен түрлерін; еңбек келісімінің құрылымы мен мазмұнын; мөр соғылатын, тіркелетін, бекітілетін құжаттардың түрлерін;

Меңгереді: Мемлекеттік тілде Ауызша,жазбаша сөйлеудің айналымын ұйымдастыруды, мемлекеттік тілде хат-хабарларды ресімдеуді; қызметтік және аттестациялық мінездемені құрастыруды; мұрағатқа құжаттарды әзірлеуді және жоюға арналған құжаттарды іріктеуді; мемлекеттік тілде хаттама жазуды; өндірістік мәселелер және жеке құрам бойынша құжаттарды ресімдеуді;

Дағдыланады: Іскерлік хаттарды мемлекеттік тілде толтыруға және ресімдеуге; мемлекеттік тілде баяндаухат, жеделхат, телефонхат жөнелтуге;

Құзыретті: Іскерлік хаттарды мемлекеттік тілде толтыруға және ресімдеуге; мемлекеттік тілде баяндаухат, жеделхат, телефонхат жөнелтуге.

Білім алушылар арнайы құзыреттіліктерін меңгерулері тиіс:

- ***Қазақша ауызша, жазбаша сөйлеу нормативтік-әдістемелік құжаттармен жұмыс жүргізу талаптарын***

Біледі: Мемлекеттік тілде құжаттарды жүргізудің нормативтік базасын; құжат ұғымы мен функциясын, мекемелер мен кәсіпорындарда құжаттардың мемлекеттік тілде жүргізудің талаптарын; мемлекеттік тілде құжаттарды дайындау және ресімдеудің жалпы ережелерін;
Меңгереді: мемлекеттік тілде іс қағаздарын жүргізу бойынша нормативтік әдістемелік материалдарды басшылыққа алып ұйымдастыруды;
Дағдыланады: іс қағаздарын жүргізу мен мұрағаттану аясындағы нормативтік-әдістемелік құжаттармен мемлекеттік тілде жұмыс жүргізу талаптарын;
Құзыретті: «Іс қағаздарын жүргізу туралы» нұсқауы бойынша, халықаралық құжат дайындау ережесіне сәйкес орындаушылардың мемлекеттік тілде құжатты құрастыруын, ресімдеуін және кемшіліктерін қарауға.

Пререквизитте: «Тілді білу-өмір талабы» пәнінің курсы лексика, фонетика,грамматика, стилистика, орфография және сөзжасам, морфология, синтаксис және пунктуация бөлімдерін қамтитын мектеп бағдарламасы шеңберінде бұрын оқыған қазақ тілі курсымен тығыз байланысты.

Постреквизиттер: Жалпы білім беретін пән ретінде «Тілді білу-өмір талабы» курсы гуманитарлық цикл пәндерін, сондай-ақ арнайы пәндерді оқу үшін негіз болып табылады.

Қажетті оқу құралдары, жабдықтар:
1. Интерактивті тақта;
2. Компьютер, ноутбук, смартфон;
3. Оқу бейнефильмдері, аудиожазбалар, презентациялар;
4. «Қазақ тілі» оқу құралы, 2006 жыл

Оқытушының байланыс ақпараты.
Т.А.Ә. Қ.Х.Жүнісова тел.: 87153623090, e-mail:prof-licei@mail.ru

Семестрлер бойынша сағаттарды бөлу

Пән / код және модульдің атауы	Модульдегі барлық сағат	Оның ішінде					
		1 курс		2 курс		3 курс	
		1 семестр	2 семестр	3 семестр	4 семестр	5 семестр	6 семестр
1	2	3	4	5	6	7	8
ООД03 «Тілді білу- өмір талабы»			48				
Барлығы:	**48**						
Пән / модуль бойынша барлығы	**48**						

Жұмыс оқу бағдарламасының мазмұны

	Оқыту бөлімдері,нәтижелер	Тақырыбы / бағалау критерийлері	Барлық сағат саны	Ішінде			Сабақтың түрі	Бағалау түрі
				Теориялық	Лабараториялық	Өндірісте оқыту		
		Тақырып 1.Лингвоэкология деген не? қоғам құндылығы – халықтың тілі, мәдениеті, салт-дәстүрі. Орфографиялық норма. Сөйлеу тілі **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтіндегі негізгі ойды анықтау, көтерілген мәселеге баға беріп, мәліметтер мен пікірлерді өңдеу 2) Мәтін үзінділері бойынша өз біліміне сүйеніп тақырыпты жалғастыру;					Аралас сабақ	Білімін тексеру
		Тақырып 2. Тіл-тарихи құндылық. Ұлттық руханиятымыздың өзегі – тіл. Әдеби тіл. Дауысты дыбыстардың жазылуы **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтіндегі негізгі ойды анықтау, көтерілген мәселеге баға беріп, мәліметтер мен пікірлерді өңдеу 2) Мәтін үзінділері бойынша өз біліміне сүйеніп тақырыпты жалғастыру;					Аралас сабақ	«Жалпы сұрақ» техникасы
		Тақырып 3. Қазіргі кездегі орта кәсіптік білім. Әдеби тіл. Дауыссыз дыбыстардың жазылуы. Бірге және бөлек жазылатын сөздер **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтіндегі негізгі ойды анықтау, көтерілген мәселеге баға беріп, мәліметтер мен пікірлерді өңдеу 2) Мәтін үзінділері бойынша өз біліміне сүйеніп тақырыпты жалғастыру;						Сұрақ-жауап

		Тақырып 4. Қазақ тілі- түпкі түрін сақтаған байырғы тіл.Дефис арқылы жазылатын сөздер. Бас әріппен жазылатын сөздер. Тасымал **Бағалау критерийлері:** 1) Мәнмәтін бойынша тілдік бірліктерді орфографиялық нормаға сай жазу; 2) Тыңдалым материалы бойынша сұрақтар құрастыру және бағалау; **Тақырып 5**.Ескі қазақ жазба тілі.Жазба мәдениетінің адам қарым- қатынасындағы орны. Сөйлеу шеберлігі және тіл мәдениеті. Ауызекі сөйлеу стилі. Шылау және одағай сөздердің жазылуы. Қосымшалардың жазылуы **Бағалау критерийлері:** 1) Мәнмәтін бойынша тілдік бірліктерді орфографиялық нормаға сай жазу; 2) Тыңдалым материалы бойынша сұрақтар құрастыру және бағалау; **Тақырып 6.** . Төте жазу. Сөз дәлдігі **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтінде көтерілген мәселеге автор мен оқырманның қарым - қатынасын ескере отырып, сұрақтарды құрастыру 2) Әртүрлі графиктік мәтіндердегі (кесте, диаграмма, сызба, шартты белгі) мәліметтерді талдайды, негізгі үрдістерді анықтау;						Білімділік және шығармашылық қабілет: мәтіндер жазу

		Тақырып 7. Қазақ тілі-кемелденген тіл.. Сөз дәлдігі **Бағалау критерийлері:** 1) Жазба жұмысын абзац пен бөліктерге бөлу, ойын (ақпарат, идея) дұрыс жүйелеп жазу; 2) Логикалық және стильдік түзетулер енгізу, редакциялау **Тақырып 8.** Қазақ тілі-қазақ халқының ұлттық тілі. Сөз дәлдігі **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтінде көтерілген мәселені ескере отырып, сұрақтарды құрастыру 2) Әртүрлі графиктік мәтіндердегі (кесте, диаграмма, сызба, шартты белгі) мәліметтерді талдайды, негізгі үрдістерді анықтау; **Тақырып 9.** Қазақ тілі.Тілдік норма. Ауызша стиль **Бағалау критерийлері:** 1) Берілген мәтіннің жанрлық ерекшелігін ажырату. 2) Ғылыми - көпшілік стильдің жанрлық және стильдік ерекшеліктеріне сай тілдік құралдарды орынды қолдану, интервью жазу; **Тақырып 10.** Этномәдени лексика. Сөзжасамдық тәсілдер **Бағалау критерийлері:** 1) Әртүрлі ресурс көздерінен қажетті ақпарат алу; 2) Сөзжасамдық және синтаксистік нормаларды сақтау. **Тақырып 11.** Сөйлеу тілі мен кітаби тіл туралы түсінік. Сөзжасамның аналитикалық тәсілі **Бағалау критерийлері:** 1) Берілген мәтіннің жанрлық ерекшелігін ажырату. 2)Мәтіннің мақсатты аудиторияға сәйкес қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау.						

		Тақырып 12. Қазақ әдеби тілінің белгілері. Әдеби тілдің сөзжасамдық нормалары **Бағалау критерийлері:** 1) Берілген мәтінді жан- жақты түсіндіру. 2)Мәтіннің мақсаты аудиторияға сәйкес қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыра талдау. **Тақырып 13.** Кітаби тіл мен сөйлеу тілінің ортақ белгілері. Көркем әдебиет стилі **Бағалау критерийлері:** 1) Әртүрлі стильдегі (ғылыми, ресми іс - қағаздар, публицистикалық, көркем әдебиет, ауызекі сөйлеу стилі) мәтіндердің тақырыбын, мақсатты аудиторияға сәйкес қызметін, құрылымын, тілдік ерекшелігін салыстыру. 2)Синтаксистік нормаларды сақтау. **Тақырып 14.** Диктант. Мәтіндегі сөйлемдердің орын тәртібі,тыныс белгілерді қайталау. **Бағалау критерийлері:** 1) Жазба жұмыс арқылы дұрыс жазуды қадағалау. 2)Синтаксистік нормаларды сақтау. **Тақырып 15.** Сөйлеу тілі және оның айырым белгілері. **Бағалау критерийлері:** 1)Тілдік жүйе және норма 2) Сөйлем және мәтін деңгейінде тыныс белгілерін қолдану. **Тақырып 16.** Сөйлеу тілінің лексикалық ерекшеліктері. Сызықша. Бастауыш пен баяндауыштың арасына қойылатын сызықша. Ғылыми әдебиет тілінің сөз бедері **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтіндерді түзетеді және редакциялау; 2)Орфографиялық және лексикалық норма талаптарын сақтау;						

		Тақырып 17. Сөйлеу тілінің фонетикалық-морфологиялық,синтаксистік ерекшеліктері. Қос нүкте **Бағалау критерийлері:** 1) Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша түртіп жазудың (конспектілеудің) әртүрлі жолдарын меңгеру арқылы негізгі ақпаратты іріктеу; **2) тілдік бірліктерді қолданып мәтін құрастыру** **Тақырып 18.** Монологтың түрлері **Бағалау критерийлері:** 1) орфоэпиялық норманы сақтау,мәтін құрастыру 2) Сөздік қорын пайдаланып монолог құрастыру **Тақырып 19.** Орфографиялық нормалар. **Бағалау критерийлері:** 1) Грамматикалық, орфоэпиялық норманы сақтау. 2) Практикалық жолдармен меңгерту **Тақырып 20.** Орфоэпиялық нормалар: сөз үндестігі,сөз екпіні,интонациялық құрылымдар. Тілдік бағдар: Ғылыми стиль **Бағалау критерийлері:** 1) Таза ғылыми стильді тілдік құралдар арқылы тану (терминдер, ұғымдар, шартты белгілер, синтаксистік құрылымы); 2) Грамматикалық, орфоэпиялық норманы сақтау. **Тақырып 21.** Тілдік жүйе және норма. Тілдік бағдар: қайталау **Бағалау критерийлері:** 1) Мамандандырылған тар аядағы арнайы мәтіндердегі (дәріс) мақсатты аудиторияға арналған терминдер мен ұғымдарды, тілдік оралымдарды қолдану; 2) Пунктуациялық норманы сақтау.						

		Тақырып 22. Тілдік норма және дағды. **Бағалау критерийлері:** 1) Мамандандырылған аудиторияға арналған терминдер мен ұғымдарды, тілдік оралымдарды қолдану; 2) Пунктуациялық норманы сақтау. **Тақырып 23.** Сөз сапасы туралы түсінік. Тілдік бағдар: Сөзталас **Бағалау критерийлері:** 1) Коммуникативтік жағдаятқа сай көпшілік алдында тыңдаушыларға ықпал ете дұрыс, шешен сөйлеу; 2)Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану. **Тақырып 24.** Сөз дұрыстығы. Тілдік бағдар: Дастархан басындағы әңгіме мен оның тілдік ерекшеліктері **Бағалау критерийлері:** 1)Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану. **2)сұрақ – жауап арқылы дұрыс сөйлеуге баулу** **Тақырып 25.** Сөз мағынасы. Тілдік бағдар: Ауызша сөйлеудің тілдік ерекшеліктері **Бағалау критерийлері:** 1)Мәтін үзінділері бойынша болжам жасау, тиісті ақпаратты анықтау; 3) Тыңдалым материалы бойынша сұрақтар құрастыру және бағалау; . **Тақырып 26.** Сөздің сипаттамасы. **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтіннің стильдік ерекшелігін анықтау;. 2) Грамматикалық , орфоэпиялық нормаларды сақтау						

		Тақырып 27. Сөздің мағынасының кеңеюі. Тілдік бағдар: Әңгіме және «Дөңгелек үстел» **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтін және мәтін үзінділері деңгейінде тыныс белгілерін қолдану; 2)Әдеби тіл нормаларын сақтау. **Тақырып 28 Сөз мағынасының тарылуы**. Тілдік бағдар: Ой айқындылығы. Сөз дәлдігі **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтін және мәтін үзінділері деңгейінде тыныс белгілерін қолдану; 2)Әдеби тіл нормаларын сақтау **Тақырып 29.** Сөз мағынасының ауысуы. Тілдік бағдар: Пікірталас мәдениетіндегі сөз қолданыстар **Бағалау критерийлері:** 1) Мәтін және мәтін үзінділері деңгейінде тыныс белгілерін қолдану; 2)Әдеби тіл нормаларын сақтау						
		Тақырып 30.Жалпылама лексика. **Бағалау критерийлері: 1) «Жалпы сұрақ» техникасы 2) тіл нормаларын сақтау**						Аралас сабақ
		Тақырып 31. Диалектік лексика.Бағалау критерийлері: 1) Термин мен кәсіби,диалектік сөздерді ажырата білу 2)тыныс белгілерді дұрыс қолдана білу						
		Тақырып 32. Арнаулы лексика.Түрлері туралы мәлімет.Бағалау критерийлері:1) Арнаулы лексика туралы түсінігінің болуы,2)Жазғанда тіл нормаларын сақтау						
		Тақырып 33. Стильаралық бейтарап лексика.Бағалау критерийлері: 1)Стиль түрлерін анықтай білу,2) тіл нормасын сақтау						

		Тақырып 34. Сөйлеу тілінің лексикасы. Бағалау критерийлері:1) Білімдерін тексеру,2) Машық, дағдыларын тексеру						Аралас сабақ
		Тақырып 35. Кітаби лексика.Бағалау критерийлері:1)Тілдік қарым-қатынас:сұрақтарға жауап беру 2) мәтін бойынша дербес пікірін білдіру						
		Тақырып 36.Экспрессивтік-эмоциональды лексика. Бағалау критерийлері:1)жазбаша,ауызша жұмыстарда қолдану 2) тілдік нормаларды сақтау						
		Тақырып 37. Актив сөздер Бағалау критерийлері:1)Сөз мағынасын ажырата білу 2) сөзге қосылатын жұрнақтарды дұрыс қолдана білу						
		Тақырып 38. Пассив сөздер. Бағалау критерийлері: 1)Сөздердің қандай топқа жататынын ажырата білу,2) тілдік нормаларда сақтау						
		Тақырып 39. Кірме сөздер. Бағалау критерийлері:1)Сөздердің қандай жолдармен енгенін білу,2) айтылуы мен жазылуын сақтау						
		Тақырып 40.Көнерген сөздер.Бағалау критерийлері 1) қандай топқа бөлінетінін ажырата білу 2) қолдану жолдарын сақтау						
		Тақырып 41.Неологизмдер. Бағалау критерийлері:1) Жасалу жолдарын білу,2) сөздерді аңғарып,сезілуіне көңіл бөлу						
		Тақырып 42. Омоним сөздер. Бағалау критерийлері:1) ережесін білу,2) жасалу жолдарын анықтап,қолдана білу						

		Тақырып 43. Синоним сөздер.Бағалау критерийлері:1)ережесін білу,сөз мағынасын анықтау 2)тілдік нормаларды сақтау						
		Тақырып 44.Антоним сөздер.Бағалау критерийлері:1)мәтін құрау сөздерді қолдана білу 2) қоржындағы сөздік қорын пайдалана білу						
		Тақырып 45.Фразеологизмдер. Бағалау критерийлері:1)жасалу жолдарын білу,2)практикалық жолдармен меңгере білу						
		Тақырып 46. Фразеологизмдердің мақал – мәтелге қатысы. Бағалау критерийлері:1)жасалу жолдарын анықтап керекті жерде қолдана білу2)мағынасын ашып,тілдік бірлікті қолданып,сөйлемдер құрау						
		Тақырып 47.Сөздіктің түрлері. Бағалау критерийлері: 1) трлерін білу,қолдану жолдарын анықтау,диалог құрау 2)ой бөлісу,сұрақтарға жауап беру						
		Тақырып 48.Қортынды сабақ Бағалау критерийлері:1)өткен сабақтарға жалпы шолу 2) бағалау						Қортынды сабақ